

Nut van schuilmogelijkheden met na

Schuilstallen: nood

In welke mate zijn schuilmogelijkheden bij jaarrond begrazen noodzakelijk? Rond die vraag wordt onderzoek gedaan aan het Vlaams Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek. In Nederland ontstond vanuit het idee van jaarrond begrazen de futuristische schuilstal Cattle Cabin.

tekst **Annelies Debergh**

Is beschutting op de weide noodzakelijk bij jaarrond begrazen? Menig veehouder zal het zich al eens hebben afgevraagd. 'Er is al langere tijd sprake van om schuilmogelijkheden voor rundvee en paarden bij wet verplicht te maken.' Aan het woord is Eva Van Laer, onderzoeker bij het Instituut voor Landbouw- en Visserijonderzoek (ILVO) in Melle. 'De discussie rond schuilmogelijkheden heeft er uiteindelijk toe geleid dat er een onderzoek naar schuilmogelijkheden is opgestart.'

De discussie rondom het al dan niet nodig zijn van beschutting concentreert zich deels rond de weersomstandigheden in onze contreien. 'De noodzaak aan beschutting op de weide draait voor een groot

deel rond de gevoeligheid van runderrassen voor koude- of hittestress. Het gaat om verschillende vragen. Is ons weer wel extreem genoeg en zijn die extreme weersomstandigheden wel frequent en langdurig genoeg om beschutting ook echt bij wet verplicht te stellen?'

In haar onderzoek, deel van het Pastress-project en gesteund door de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, onderzoekt Eva Van Laer samen met de universiteiten in Gent en Leuven het gedrag van weiderundersen in extreme weersomstandigheden. 'Een deel van het onderzoek focust op het gebruik van schuilmogelijkheden versus natuurlijke schuilmogelijkheden op jaarrond begraaide percelen, een ander deel zet in op het bestuderen van de waarde van schaduw als bescherming tegen hittestress.'

Eenvoudig en verplaatsbaar schuilmogelijkheden

In het project onderzoekt Eva Van Laer inmiddels een achttal studiegebieden. 'Natuurbeheerders krijgen in de wintermaanden vaak klachten van omwonenden over het ontbreken van schuilmogelijkheden op de jaarrond begraaide natuurgebieden. Veelal zijn terreinbeheerders ervan overtuigd dat dieren genoeg hebben aan natuurlijke beschutting.' Om die vaststelling te onderbouwen met onderzoek zijn in de studiegebieden telkens een eenvoudig

na me in natuurgebieden onderzocht

zaak of overbodig?

schuilhok geplaatst. Daarbij is steeds één dier per gebied van een gps-zender voorzien. Een weerstation zorgt voor klimatologische gegevens bij het onderzoek. 'Met die combinatie aan gegevens kunnen we kijken of er verschillen zijn in het gebruik van een schuilhok in open gebied en in gebieden met een meer natuurlijke beschutting.'

De eerste vaststellingen geven alvast een richting aan. 'De dieren kwamen in het eerste jaar weinig in de hokken, de gegevens van afgelopen winter worden nog geanalyseerd', zegt Eva Van Laer.

De ILVO-onderzoeker wijst op de comfortzone van runderen. Het lijkt erop dat de dieren bij voorkeur in de zomer zoeken naar beschutting. Dieren lijken de koude beter te verdragen dan de warmte. 'En we zien stilaan ook wat verschillen naar gelang de begroeiing van de gebieden. Als er weinig natuurlijke beschutting is, dan lijken de dieren sneller geneigd om het hok op te zoeken.'

Futuristische schuilstal

De gebruikte schuilhokken bestaan uit een eenvoudige constructie, aan drie zijden dichtgemaakt en voorzien van een geïsoleerd dak. 'De hokken zijn in principe ook gemakkelijk weer weg te nemen.' Een bewuste keuze, zo blijkt. 'Ook natuurbeheerders vinden de verplaatsbaarheid een belangrijk item.

Als een schuilhok later nog kan verplaatst worden, bestaat er ook minder kans op vertrapping van de bodem en op plekken met een verhoogde mestdichtheid.'

De eenvoudige constructie is bovendien goed te vergunnen. 'Voor ieder schuilhok moet in Vlaanderen eigenlijk een stedenbouwkundige aanvraag gebeuren bij de dienst Ruimtelijke Ordening van de gemeente. Wanneer een schuilhok in agrarisch gebied komt, een oppervlakte van minder dan twintig vierkante meter telt, aan één kant helemaal open is en uit gemakkelijk verwijderbare materialen bestaat, dan is in principe geen vergunning nodig. Een aanvraag op de dienst Ruimtelijke Ordening van de gemeente voldoende.'

Het onderzoeksproject gaat ook in op de schaduwmogelijkheden in de zomer. 'We willen verschillende schaduwmogelijkheden, zoals aanplanten van wilgen of gebruik van schaduwdoeken, vergelijken. We bekijken onder meer de voorkeur van de dieren. Maar de afgelopen twee zomers waren er nog geen extreme temperaturen. Voorlopig is het nog te vroeg om daar conclusies uit te trekken.'

De zoektocht naar beschuttingsmogelijkheden voor grazers in natuurgebieden bracht ook de Nederlandse vleesveehouder Léon Moonen uit Nederland op het idee om een mobiel staltype te ontwik-

De futuristische stal Cattle Cabin met 48 zonnepanelen op het dak

Pieter Blondé: 'Met natuurlijke beschutting geen schuilstal nodig'

Voor de natuurbegrazing in Bos t'Ena-me bij Oudenaarde hebben gemiddeld vijftien dieren of tien grootvee-eenheden (gve) jaarrond toegang tot zestig hectare van Natuurpunt vzw. Pieter Blondé, terreinbeheerder, legt uit: 'Het gebied telt twintig hectare bos en veertig hectare weide- en akkerland voor spontane bebossing.' Met een derde beboste oppervlakte kunnen de Oost-Vlaamse witroden in principe genoeg schuilmogelijkheden vinden. 'Op klei-

nere begrazingsblokken kregen we van burgers soms wel eens kritische reacties over het begrazen in de winterperiode. Daarom besloten we deel te nemen aan het onderzoek', vertelt Blondé. Om het gebruik te monitoren werd op de weide een schuilhok geplaatst en is één koe, de koe Bitterkoud, van een gps-zender voorzien. Na twee winters zien we dat het schuilhok niet echt vaak wordt gebruikt. Mogelijk ligt dat aan het gekozen ras, maar deze witro-

den lijken in elk geval goed bestand tegen de koude. Met natuurlijke beschutting hebben de dieren eigenlijk geen schuilstal nodig.' De koe Bitterkoud kreeg haar naam nadat ze zelfs bij min vijftien in de open lucht heeft gekalfd.' Pieter Blondé stelt vast dat de dieren beter tegen de koude dan tegen de hitte bestand zijn. 'In warm weer zoeken dieren sneller de schaduw op. Tenzij ze worden bijgevoerd, zoeken de runderen eigenlijk amper de stal op.'

kelen. 'Eind 2010 kreeg ik een presentatie over innovatieve stalconcepten voor 2020 en toen kwam een ontwerp voorbij dat sterk lijkt op de Cattle Cabin. In samenwerking met TMC in Eindhoven is toen deze verplaatsbare stal ontwikkeld.'

De V-vormige dakconstructie met gebogen poten van de Cattle Cabin doet erg futuristisch aan. De schuilstal bouwen begint met het maken van een gat in de grond. Daarop komen betonplaten, afgeboord met betonblokken. De put van ze-

ventig centimeter diep wordt gevuld met een dikke laag houtsnippers.

'De houtsnippers zijn afkomstig van ongewenste boomopslag van berkenbomen', legt Léon Moonen uit. 'In de herfst brengen we de houtsnippers van de berkenbomen in de put aan. In het voorjaar gebruiken we de houtsnippers weer in het natuurgebied.'

Schuilen onder zonnepanelen

De Cattle Cabin biedt meer dan alleen schuilmogelijkheden. De stal heeft een

futuristische look en is van technische snuffjes voorzien. Léon Moonen: 'Het dak bestaat uit 48 zonnepanelen en levert 10.000 tot 11.000 watt aan stroom op per jaar. Naast voer en verwarmd drinkwater krijgen de dieren er toegang tot een elektrische vachtborstel. Dat zijn stuk voor stuk belangrijke elementen in het complete verhaal.'

Als lid van Limousin Regionaal test vlesveehouder Léon Moonen het staltype op zijn eigen bedrijf uit. In combinatie met jaarrond beweiden hebben tot 25 limousindieren toegang tot de Cattle Cabin. De opgewekte energie gebruikt Moonen gewoon in huis.

De stal is nu in een laatste proefstadium van twee jaar. 'We bekijken hoe de koeien met de stal omgaan in extreme weersomstandigheden en denken er nu bijvoorbeeld aan om één zijde van de stal dicht te maken met een elektrisch gordijn. We wegen de koeien ook regelmatig om de gewichtontwikkeling in de winter bij te houden.'

Duurzaam staltype

De stichting Limousin Regionaal beheert een kudde van 2000 limousinrunderen. Op termijn is een ruimere toepassing van de Cattle Cabin mogelijk. 'Er komt veel kritiek op natuurbeheerders als dieren door extreme weersomstandigheden sterven in natuurgebieden. Taferelen als in de Oostvaardersplassen verdraagt de consument niet.'

Léon Moonen vindt het welzijnsvriendelijke karakter van de stal een belangrijk item. 'De stal hindert niet in het landschap en kan na een aantal jaar gemakkelijk verplaatst worden. Verder levert de stal groene stroom op.'

Het project is ook ingediend voor onderzoek naar duurzame stalconcepten. 'De Cattle Cabin in een verduurzaming van de sector.'

Runderen in natuurgebieden lijken meer last te hebben van extreme hitte dan van extreme koude

